

مروری بر آئین‌های تجلیل از نوروز در ولایت هرات افغانستان

(آداب و سنن مردم هرات باستان)

استقبال از نوروز و سال نو، در بین بعضی کشورها، قدمت چند هزار ساله دارد و این روزها به گونه‌های مختلفی، طبق آداب و رسوم هر کشوری، با برگزاری مجالس سرور و شادی به استقبال سال جدید و فصل بهار می‌روند. مردم کشور افغانستان هم، همانند دیگر کشورهای حوزه نوروز، از این روزها و ایام نوروز با آداب و رسوم خاص خودشان تجلیل می‌کند.



در افغانستان روزهای قبل و بعد از سال نو، رنگ بوی دیگری دارد، مردم با برپائی سنت‌های دیرینه افغانستانی مرسوم در این کشور، این ایام را به برپائی جشن‌های مختلف، و نمایش رسوم گذشتگان، (وسائل و ابزار که

در گذشته از آنها برای کارها و زندگی روزمره استفاده می‌شد و ابزار کارهای اقتصادی و تجاری از قبیل گرفتن روغن کنگد با خراس، آسیاب آبی، گارگاه‌های ساخت بعضی از خوراکی‌ها و غیره) از این روز تجلیل می‌نمایند.

استان هرات یکی از استانهای خوش آب و هوای افغانستان می‌باشد و آب و هوای متفاوت و دلپذیر این استان نسبت به دیگر شهرهای افغانستان، حس آمدن بهار را زودتر از موعد به مردم نوید می‌دهد و این احساس شادی و پیدایش طراوت بهاری نه تنها بر رخسار مردمان این دیار هویداست بلکه کوه و طبیعت این شهر باستانی هم زیبا و دلپذیر می‌شود و سبزه زارها، دشت و دمن بوی بهار را فریاد می‌زنند و مردم را از دور و نزدیک به سمت خود دعوت می‌کنند.

بعضی از آیین‌ها و رسومات مردم هرات افغانستان در ایام نوروز همانند دیگر کشورها های حوزه نوروز، مشترک است و بعض دیگر به صورت خاص تجلیل می‌گردد که ذیلاً به مواردی از آن اشاره می‌شود؛

• در آخرین روز های اسفند ماه، بازار نظافت و شستشوی وسائل خانه بسیار گرم می شود و همه خانواده، به خانه تکانی و شستشوی فرشها و دیگر وسایل، مشغول می شوند.

• عوض کردن لوازم خانه و جایگزین کردن وسائل نو یکی دیگر از برنامه های نوروزی بعضی از هراتیان می باشد.

• در چهارشنبه آخر سال بر خلاف بعضی از کشور ها که با آتش افروزی و ایجاد صدا های مهیب تجلیل می شود مردم هرات، گرد هم جمع می شود و با خواندن جوک ها و اشعار و... این شب را سپری می کنند همانگونه که در شاهنامه فردوسی اشاره هایی درباره بزم چهارشنبه ای در نزدیکی نوروز وجود دارد که نشان دهنده کهن بودن این جشن است. مراسم سنتی مربوط به این جشن ملی، از دیرباز در فرهنگ سنتی مردمان این منطقه زنده نگاه داشته شده است.



• بازار سبزه فروشی، فروش ماهی سرخ و اجزای هفت سین و هفت میوه هم گرم تر می شود.

• آماده ساختن سمنک (سمنو)، هفت میوه، هفت سین و غذای های شب نوروزی از جمله آمادگی های است که برای تجلیل از نوروز در گوشه و کنار افغانستان و هرات گرفته می شود.

• بزرگان ولایت هرات در اینباره، چنین می گویند: ساکنان هرات نوروز و گل گشت سیزده نوروز را در تفریحگاهها و پارکهایی چون تخت ظفر، پارک ملت، پارک ارغوان، پارک ترقی، تفریحگاه و باغ های شیدایی، جنگل و کوهسار میر داوود و کازرگاه و کوههای سید عبدالله مختار، زیارت سلطان میرعبدالواحد می گذرانند و بعضی ها نیز به زیارت ها می روند.

- هرچند در افغانستان تنها روز اول سال تعطیل است، اما در هرات مردم تا ۱۳ روز فعالیت‌های تجاری و کسب و کار خود را تعطیل می‌کنند تا روزهای آغازین سال را در کنار خانواده و فامیل خود به سر ببرند.

- نو جوانان هرات از مدتی قبل تخم مرغ‌ها را با رنگ‌های مختلف آمیزی می‌کنند و در روزهای نوروز به بازی تخم مرغ جنگی (دو تخم مرغ را به یکدیگر زدن) می‌پردازند و همچنین وسائل بازی دستی درست می‌کنند و در اجتماعات از آنها استفاده می‌کنند.



- در شب یا روز و لحظه تحویل سال اکثریت شان به خواندن دعا در مساجد و امکان دینی حاضر می‌شوند و برای سال پیش رو از خداوند طلب سلامت، امنیت، رفع مشکلات سالهای گذشته و آرزو هایی از این قبیل می‌کنند، و معمولا دعای یا مقلب القلوب را لحظه تحویل سال قرائت می‌کنند.

- در بعضی از مناطق هرات مانند: سلطان امیر عبد الواحد شهید (معروف به سلطان آقا) تکیه عمومی حضرت ابوالفضل ع و مزار شهدای جبرئیل مراسم به احتزاز در آمدن پرچم حضرت علی علیه السلام (جهنده بالا) برگزار می‌گردد که همه ساله شمار زیادی از هراتیان از جمله استاندار هرات، فرماندار و مقامات نظامی و انتظامی دیگر این شهر در



- لحظه تحویل سال خود را به این اماکن متبرکه می‌رسانند و در مراسم جهنده بالا شرکت می‌کنند.

غذای مخصوص عید نوروز در افغانستان

- از گذشته‌های بسیار دور ساکنان افغانستان برای شب عید نوروز غذاهای خاصی را تهیه و میل می‌کنند که بر سر سفره اغلب افغان‌ها می‌توان این غذاها را دید.
- گوشت خروس: یکی از غذاهای دوست‌داشتنی افغان‌ها در نوروز گوشت خروس است و در میان ساکنان پایتخت بیشتر گوشت خروس با رنگ سفید مورد پسند قرار می‌گیرد.
- سبزی پلو: این غذا بر سفره شمار زیادی از خانواده‌های افغان حتی آنانی که سطح درآمد روزانه شان بسیار پایین است، در شب‌های نوروز دیده می‌شود؛ سبزی که ترکیبی از اسفناج، گشنیز و تره است و همچنین تلاش می‌شود که برنج آن نیز از محصولات کشاورزی افغانستان بوده تا همه چیز رنگ افغانی داشته باشد.
- ماهی: ماهی یکی دیگر از غذاهای دوست‌داشتنی افغان‌هاست و می‌کوشند تا گوشت ماهی را نیز در کنار سایر غذاهای طبیعی بر روی سفره خود داشته باشند.
- کلوچه‌های خانگی: خانواده‌های افغان در شهرها و روستاها از آرد گندم، روغن، کره و شکر انواع کلوچه‌های خانگی را تهیه می‌کنند تا زینت‌بخش سفره‌های شان در روزهای نوروز باشد.
- هراتیان در روز نوروز شاید کم‌تر برای تفریح و گشت و گذار به مناطق تفریحی بروند، ولی در اولین چهارشنبه سال نو کمتر خانواده‌ای را در هرات پیدا می‌کنی که در خانه مانده باشد؛ حتی اگر در این روز باران هم ببارد.
- این روز را مردم به نام چهارشنبه اول سال یاد می‌کنند و می‌گویند که از زمان‌های بسیار دور رسم بیرون شدن از منزل در اولین چهارشنبه، پنج‌شنبه و جمعه سال وجود داشته است.

سیزده‌بدر

سیزدهمین روز فروردین در برخی از کشورهای حوزه نوروز، روز طبیعت نام‌گذاری شده‌است و جز تعطیلات رسمی است. اما در افغانستان نه تنها تعطیل نیست که به جز هرات در بسیاری از شهرهای افغانستان کسی با این روز آشنایی چندانی ندارد.

برخی از هراتی‌ها بر این باورند که در این روز باید به دل صحرا و طبیعت بروند، اما برای اثبات اینکه مردم قدیم هم این دیدگاه را داشتند هیچ روایت تاریخی و قابل استنادی وجود ندارد. بعد از سیزده به‌در، جشن‌های نوروزی در هرات پایان می‌پذیرد.

یکی از آیین‌های این روز در میان هراتی‌ها سبزه گره زدن است که بیش‌تر جوانان در این روز این کار را انجام می‌دهند. گره زدن سبزه به معنای گره زدن زندگی با طبیعت است که همیشه سبز و شاداب باقی بماند.



آیین‌های دیگر نوروزی

هراتی‌ها به دلیل گرمای سخت این شهر؛ تابستان‌ها معمولاً از تفریحات بیرون شهری محروم‌اند. اما تفریح‌گاه‌های درون شهر چه در روزهای نوروز و چه پس از آن همواره با آغاز بهار رنگ و بوی تازه‌ای می‌گیرند.

در هرات تفریح‌گاه‌های زیادی وجود دارد. تفریح‌های نوروزی هرات معمولاً در چشمه‌های آب گرم اوبه، چشمه‌های آب گرم سفیدکوه، باغ شیدایی، میرداود، خسرو جان، گندم علی صاحب، مولاناسپند، سلطان شیخ آئینه، رباط پی، پل پشتون، پل مالان، پل هاشمی، خواجه ملا کوهی، چشمه توتک کمرکلاغ، چله‌خانه‌ی خواجه صاحب انصار، باغ ملت، قلعه شربت، دهانه غار، باغ حضرت صاحب کرخ، بند ریگ، خوشرباط، خواجه سرب، پارک ترقی، پارک ظاهر شاهی، پارک گوهرشادبیگم و تخت صفر برگزار می‌شود.

